

قصاص در برابر دفاع، خشونت جنسی و مرزهای باریک قانون

Photo: Kasia Bialasiewicz/bigstockphoto.com

صبا امیدوار

«آنقدر با گلدان زدم توی سرش که دیگر نفس نکشید. «چادر آبی اش را جلو کشید، به حکم دادگاه ایستاد و داستان آن شب را گفت.

نمی‌دونم ساعت چند بود فقط احساس کردم دارم خفه می‌شم، چشم که باز کردم عمو حمید رو دیدم که افتاده روی من و دستش زیر لباسه، تا دید بیدار شدم یه دستش رو گذاشت رو دهنم و با اون دستش اشاره کرد، هیسسسسسس!

نمی‌تونستم تکون بخورم، داشتم خفه می‌شدم، ترسیده بودم فقط دستم رو بردم بالای سرم و با گلدون کوبیدم به سرش، آنقدر با گلدان زدم توی سرش که دیگر نفس نکشید. نمی‌خواستم بکشمش ولی ترسیده بودم.

راضیه 18 ساله زیر حکم اعدام. او در 14 سالگی اعتراف کرد که «عمو حمید»، دوست پدرش، را با گلدان کشت.

خشونت‌های جنسی یکی از جرم‌های کثیرالوقوع

راضیه اولین و آخرین قربانی خشونت جنسی در ایران نیست. او متجاوز را کشت، ولی آمار بالایی از زنان قربانی خشونت جنسی فقط راز این تجاوز را در دل خود می‌کشند.

کارشناسان می‌گویند، گرچه خشونت‌های جنسی یکی از جرم‌های کثیرالوقوع است، ولی کمتر از آن سخن گفته می‌شود.

موسی برزین خلیفه لو وکیل و پژوهشگر حقوقی معتقد است: زنان از خشونت کمتر می‌گویند چون بیشتر از سوی دوستان یا در بین همسایگان خود خشونت، تجاوز و تعرض را تجربه می‌کنند.

به گفته این وکیل دادگستری، بافت فرهنگی جامعه و نگاه بدبینانه به زنانی که قربانی تجاوز قرار گرفته اند باعث می‌شود که تعداد قابل توجهی از زنان قربانی تجاوز خشونت جنسی علیه خود را بیان نکنند.

این پژوهشگر حقوقی فقدان باور به اجرای عدالت در مراجع قضایی و دشوار بودن اثبات تجاوز را از دیگر دلایل مخفی نگه داشتن تجاوز می‌داند، به خصوص اگر تجاوز از طرف یکی از اعضای خانواده اتفاق افتاده باشد.

به گفته موسی برزین، معمولاً قربانی تجاوز عضو ضعیفتر، نسبت به مرتکب است، از این رو ترس از مرتکب، ترس از بی‌آبرو شدن، بیم از اینکه در صورت بیان مجبور به ترک خانه شود، و همچنین مورد قبول واقع نشدن ادعای قربانی، قربانی را از بیان تجاوز جنسی باز می‌دارد.

قصاص در برابر دفاع

«وقتی از حمام بیرون آمدم، بهزاد در اتاق بود، پا به فرار گذاشتم، اما در اتاق قفل بود در همین هنگام بهزاد از پشت سر، موهام را کشید و روی تخت پرت کرد من که کنترل خودم را از دست داده بودم با او درگیر شدم. من باید از خودم دفاع می‌کردم. آنقدر با چاقو به بدنش ضربه زدم که مرد.»

این‌ها اعتراف‌های افسانه نروزی است زنی که هشت سال معلق میان آزادی و اعدام بود و البته در نهایت آزاد شد.

یکی از مشکلاتی که زنان در خشونت خانگی دارند، بحث دفاع از خودشان است.

اگر بکشند، قاتلند، نکشند، قربانی خشونت. اما حکم آنها چیست؟

موسی برزین خلیفه لو وکیل و پژوهشگر حقوقی می‌گوید، بر اساس مواد 156 قانون جدید مجازات اسلامی اگر فعل مجرمانه در دفاع از خود باشد با وقوع شرایطی دفاع کننده مجازات نمی‌شود.

به گفته او، مهمترین شرط احراز دفاع مشروع این است که دفاع برای رفع خطر ضرورت داشته باشد.

دومین شرط اساسی این است که باید یک خوف عقلایی موجود باشد. ضرورت دفاع در برابر خطر شرط تعیین کننده در پرونده‌های مربوط به دفاع مشروع است.

این شرط در درون خود متناسب بودن دفاع با خطر را نیز دارد. در پرونده‌های مربوط به تجاوز جنسی اگر قربانی مدعی است برای دفاع از خود مرتکب قتل یا ضرب و جرح شده است باید احراز شود که یک تجاوز قریب‌الوقوعی در حال اتفاق بوده است، و بدون قتل متجاوز امکان دفع آن وجود نداشته است.

به عنوان مثال اگر فرار قربانی یا فریاد زدن وی می‌توانسته خطر را رفع کند و این امکان برای قربانی وجود داشته است، قربانی نمی‌تواند فردی که قصد تجاوز دارد را بکشد.

خشونت جنسی جرمی علیه شرافت زنان

او را می‌فروخت، روزی سه بار، چهار بار هر چند بار که مشتری بود. یک شب قبل از آمدن آخرین مشتری اش چاقو را برداشت و به تعداد همه کسانی که شوهرش برای هم‌خوابی برایش آورده بود به قلبش چاقو زد و شُمرد یک.. دو.. هجده... بیست....

موسی برزین خلیفه‌لو وکیل و پژوهشگر حقوقی با اشاره به قانون می‌گوید: در اکثر پرونده‌هایی که ادعای دفاع مشروع قربانی پذیرفته نمی‌شود، ضرورت یا تناسب دفاع با خطر محرز دانسته نمی‌شود.

چرا که لازم است یک خطر قریب‌الوقوع وجود داشته باشد. به عنوان مثال چنانچه شوهری، زن خود را مجبور به تن فروشی می‌کند در صورتی این زن می‌تواند برای دفاع از خود مرتکب قتل شود که تجاوز قریب‌الوقوع باشد.

برای مثال اگر مردی به همسرش بگوید که فردا باید با یک مرد اجنبی همبستر شوی و وی را تحت فشار قرار دهد، این زن نمی‌تواند همسر خود را به قتل برساند و ادعا کند که برای دفاع از خود این کار را کرده است زیرا به هنگام قتل خطر تجاوز قریب‌الوقوعی وجود نداشته است.

این پژوهشگر حقوقی می‌گوید، دفاع باید در برابر یک فعل مجرمانه باشد. به عنوان مثال اگر مردی بدون رضایت همسرش با او رابطه جنسی برقرار کند و یا حتی زن را مجبور به برقراری رابطه جنسی نامتعارف و خشن کند، از آنجا که این اعمال در حقوق ایران جرم‌انگاری نشده است، زن نمی‌تواند اقدام به ضرب و جرح یا قتل شوهر خود کند و ادعا کند که برای دفاع از تجاوز شوهر این کار را کرده است.

این در حالی است که در برخی از کشورها، بحث تجاوز جنسی از سوی شوهر به همسر مطرح است و به عنوان یکی از انواع خشونت شناخته می‌شود.

به گفته موسی برزین اثبات اینکه قتل یا دیگر اعمال مجرمانه در جهت دفاع مشروع بوده است با فردی است که ادعا می‌کند.

او می‌گوید، اگر زنی فردی را به قتل برساند و ادعا کند که برای دفاع از ناموس خود این کار را کرده است، این زن است که باید وجود خطر و دفاع در برابر آن را اثبات کند.

اما اگر اصل دفاع محرز باشد، یعنی مشخص باشد که زن برای دفاع از خود اقدام به قتل کرده است ولی در مورد شرایط دفاع شک و شبهه وجود داشته باشد و مهاجم یا اولیای دم ادعا بر عدم رعایت شرایط دفاع مشروع داشته باشند، این ادعا را باید ثابت کنند. در نهایت تشخیص اینکه مساله دفاع مشروع بوده است یا نه با قاضی یا قضات صادر کننده رای است.